

ἀμβωνα ἔδειξεν εἰς τοὺς ἐνορίτας του τὸν Γεώργιον καὶ τὴν Φαννὴν κρατοῦντας κάνα πλῆρη ἐκ τοῦ ἡγιασμένου ἄρτου,

— Ἠξέυρετε, εἶπεν, ὅτι εἰς τῶν προκατόχων μου εἰς Σάλλακ, ἀποθνήσκων, ἄφησεν εἰς τὴν διαθήκην του νὰ γίνηται ἐτήσιως ἡ διανομὴ αὐτῇ. Ἠθέλησεν, ἀναμφιβόλως, μὲ τοῦτο νὰ παρέξῃ σύμβολόν τι ἐκ τῶν δειπνῶν ἐκείνων εἰς ἃ οἱ πρῶτοι χριστιανοὶ ἐνεθαῖνοντο, ζῶντες κοινὴν τινα ζωὴν ἀγαπώμενοι ὡς ἀδελφοί! Ὅταν τὰ δύο ταῦτα παιδία θέλουν διατρέχει τὴν ἐκκλησίαν παρουσιάζοντα ὑμῖν τὰ κἀνιστρά των καὶ ἐπαναλαμβάνοντα κατὰ τὴν θέλησιν τοῦ διαθέτου· εἰρήνη καὶ ὁμολογία, ἕκαστος ἃς μετανοήσῃ δι' ὅ,τι κακὸν ἔπραξε καὶ ὅταν ἡ χεὶρ του προταθῇ ὅπως λάβῃ τμῆμα τοῦ κοινοῦ ἄρτου, ἃς στοχασθῇ ὅτι ἡ χειρονομία αὕτη εἶναι χειρονομία πρὸς λήθην τῶν μετὰ τῶν ἐχθρῶν δυσπρεπειῶν.

Μετὰ τὰς λέξεις ταύτας ὁ ἐφημέριος ἄφησε τὸν ἀμβωνα, ἐνῶ ὁ Γεώργιος καὶ ἡ Φαννὴ ἤρξαντο τῆς διανομῆς.

Ἀφοῦ δὲ προσέφερον πρὸς πάντας τοὺς περιεστώτας ἐπισήμους τε καὶ μὴ, ἔστησαν καὶ ἐνώπιον τοῦ θρανίου τοῦ ὑπὸ τῶν δύο οἰκογενειῶν των κατεχομένου.

— Εἰρήνη καὶ ὁμολογία! ἐπανελάθειν παρουσιάζοντα τὰ κάνα αὐτῶν.

Οἱ δύο ἀδελφοὶ ἐφάνησαν τεταραγμένοι· ἀλλὰ ὑψώθησαν οἱ ὀφθαλμοὶ αὐτῶν· ὁ Τῶμ εἶδε τὰς ῥυτίδας τοῦ Ἰωνῆ, ὁ δὲ Ἰωνῆς τὴν ὠχρότητα τοῦ Τῶμ, καὶ ἀμφότεροι συνεκινήθησαν.

— Εἰρήνη καὶ ὁμολογία! ἐψιθύρησαν χαμηλοφῶνως· καὶ αἱ χεῖρες των ἐβυθίσθησαν ἐν τῷ κανέῳ.

Ἐν τούτοις ἡ λειτουργία ἐπαισιώθη· αἱ δύο οἰκογένειαι ἐξήλθον· οἱ δὲ δύο ἀδελφοὶ ἐφαίνοντο ἐν συγχύσει καὶ ἀμηχανίᾳ ἐν τέλει ὅμως φθάσαντες εἰς τὸ νεκροταφεῖον.

— Πρὸ ὀλίγου ἐκάμαμεν μίαν ὑπόσχεσιν εἰς τὸν Θεόν, εἶπεν ὁ Τῶμ, ἔχων τοὺς ὀφθαλμούς του κάτω νενευκότας· καὶ ἐκ μέρους μου ἐπιθυμῶ νὰ τὴν ἐκτελέσω.

— Καὶ ἐγὼ τὴν θέλω ὡς καὶ σὺ, ἀπεκρίνατο ὁ Ἰωνῆς· καὶ εἰς ἀπόδειξιν σοῦ ζητῶ νὰ ἀφήσῃς τὰ τέκνα ταῦτα νὰ γευματίωσιν ὁμοῦ τὴν προσεχῆ Κυριακὴν.

— Εὐχαρίστως, Ἰωνῆ.

— Ἦθελες μάλιστα πράξει φρονίμως εἰάν τὰ συνώδευες, Βάσχαμ, διότι θὰ ἔχω εἰς τὸν οἶκόν μου τὸν γυναικάδελφόν μου τὸν δόκτορα, ὅστις ἔμπορεῖ νὰ σοῦ δώσῃ καλὰς τινας διατάξεις!

— Δέχομαι, Ἰωνῆ, ἀλλὰ μὲ συμφωνίαν νὰ φροντίσῃς καὶ σὺ νὰ εὐρεθῇ κανὲν καλὸν μέρος ὅπου ν' ἀποκαταστήσω ἑκατὸν γυνεάς, τὰς ὁποίας πρὸ ὀλίγων ἡμερῶν ἔλαβον ἐκ κληρονομίας, καὶ δὲν ἠξέυρω πῶς νὰ τὰς διαθέσω.

Πρὸς τὰς λέξεις ταύτας ὁ Ἰωνῆς ἤγειρε τὴν

κεφαλὴν του ζωηρῶς, τὰ βλέμματα του συνήντησαν τὰ τοῦ ἀδελφοῦ του.

— Ἄ! ὁ ἐφημέριος σοὶ εἶπεν ὅτι εἶμαι εἰς στενοχωρίαν! ἀνεφώνησεν.

— Καὶ εἰς σέ, ὅτι εἶχον ἀνάγκην ἐνὸς ἱατροῦ! ἀπεκρίνατο ὁ Τῶμ.

Ἀμφότεροι ἀφῆκαν ἀναφώνητιν γλυκειάς ἐκπλήξεως, καὶ ἤνοιξαν τοὺς βραχίονάς των ταυτοχρόνως.

— Εἰρήνη καὶ ὁμολογία, ἐψιθύρισε φωνὴ τις πλησιόθεν.

Ὁ Ἰωνῆς καὶ ὁ Τῶμ ἀπεκάλυψαν τὴν κεφαλὴν των χαίρετήσαντες τὸν ἐφημέριον διαβαίνοντα ἐκείθεν ἐν μειδιάματι καὶ εἰσερχόμενον εἰς τὴν ἐφημερίαν του.

Π. Η.

ΠΕΡΙ ΑΝΑΤΡΟΦΗΣ ΤΩΝ ΡΟΔΙΩΝ.

Ἡ Ῥόδος ἐκατοικήθη πρῶτον ἀπὸ τοὺς Τελχίνας, ὠνομάσθη δὲ οὕτως, ἐκ τῆς Ῥόδου θυγατρὸς τοῦ Ποσειδῶνος, ἣν ἔλαβεν ὁ Ἥλιος Βασιλεὺς τις βεβαίως τῆς Ῥόδου, νόμιμον αὐτοῦ γυναῖκα, καὶ ἐγέννησεν ἐξ αὐτῆς πολλὰ τέκνα τὰ ὁποῖα διεξαίρετως ἐγένοντο διάσημοι ἀστρονόμοι καὶ ἀστρολόγοι· εἶναι νῆσος μεγάλη, πλουσιωτάτη καὶ ὠραία καὶ, ὡς λέγει ὁ Πίνδαρος, εἶναι θυγάτηρ τῆς Ἀφροδίτης καὶ σύζυγος τοῦ Ἥλιου θεῶν νὰ παραστήσῃ μὲ τοῦτο, ὅτι οἱ Ῥόδιοι ἡγάπων τὴν Ἀφροδίτην καὶ τὸν Ἑρωτα καὶ νὰ βεβαιώσῃ ὅτι δὲν ἦτον ἡμέρα τοῦ ἔτους καθ' ἣν ὁ ἥλιος δὲν ἐφαίνετο εἰς αὐτὴν τοῦλάχιστον κατὰ στιγμὰς τινας. Ἡ νῆσος αὕτη πρότερον ἐλέγετο Ὀφειῦσα ὡς ἐκ τῶν πολλῶν ὄρειων οἵτινες ἐνταῦθα ἐνδιαιτῶντο. Ἐπὶ Ὀμήρου διαίρειτο εἰς τρεῖς πόλεις, τὴν Ἰάλυσσον, τὴν Κάμειρον καὶ τὴν Λίνδον, εἴτα ὠκοδομήθη καὶ ἄλλη πόλις ὀνομασθεῖσα Ῥόδος δι' ἣν ὁ Στράβων λέγει « ἡ δὲ τῶν Ῥοδίων πόλις κεῖται μὲν ἐπὶ τοῦ ἰωθινοῦ ἀκρωτηρίου· λιμέσι δὲ καὶ ὁδοῖς καὶ τείχεσι καὶ τῇ ἄλλῃ κατασκευῇ τοσοῦτον διαφέρει τῶν ἄλλων, ὥστε οὐκ ἔχομεν εἰπεῖν ἕτερον, ἀλλ' οὐδὲ πᾶρισον, μὴ τί γε κρείττω ταύτης τῆς πόλεως. Ὀχυραστὴ δὲ καὶ ἡ εὐνομία καὶ ἡ ἐπιμέλεια πρὸς τε τὴν ἄλλην πολιτείαν καὶ τὰ ναυτικὰ ἀφ' ἧς ἐθαλασσοκράτησε πολλὸν χρόνον καὶ τὰ ληστῆρια καθείλε. » καὶ παρακατιον « ἰστοροῦσι δὲ καὶ ταῦτα περὶ τῶν Ῥοδίων, ὅτι οὐ μόνον ἀφ' οὗ χρόνου συνώκησαν τὴν νῦν πόλιν, κτύχουσαν κατὰ θάλατταν, ἀλλὰ καὶ πρὸ τῆς Ὀλυμπιακῆς θέσεως συχνοῖς ἔτεσιν ἐπλεον πόρρω τῆς οἰκείας ἐπὶ σωτηρίᾳ τῶν ἀνθρώπων ». Ὁ Ὀμηρος λέγει ὅτι ἡ νῆσος αὕτη εἶχε πλούτου πηγὰς ἀφθόνην, διὰ νὰ εἰσάγῃ τὸν παλαιὸν ἐκείνον μῦθον λέγοντα ὅτι ὁ Ζεὺς ἐκάλυψε τοὺς Ῥοδίους μὲ χρυσοῦν τι νέφος· τὸ ὁποῖον ἔβρεξεν εἰς τὴν νῆσον αὐτῶν πλοῦτη καὶ θησαυροὺς

ἀπείρους, τοῦτο δὲ διότι οἱ Ῥόδιοι ἐπρόσφερον κατὰ πρῶτον θυσίας εἰς τὴν θυγατέρα τοῦ Ἀθηναῖ· τοῦτον δὲ τὸν μῦθον ἀναφέρει καὶ ὁ Πίνδαρος λέγων.

Κείνοισι μὲν ξαν-
θὸν ἀγαγὼν νεφέλῃν
πολὺν ὥς χρυσόν.

Διὰ τοῦτου ὁ μέγας ποιητὴς διδάσκει ὅτι οἱ νο-
νεχεῖς καὶ πεπαιδευμένοι εἰσι πάντοτε πλούσιοι καὶ
πραγματικῶς οἱ Ῥόδιοι καὶ πρὶν τῶν Τρωϊκῶν ἐτι
ἐνομιζόντο λαὸς πλουσιώτατος, πεπαιδευμένος καὶ
φρόνιμος.

Οἱ Ῥόδιοι ἐπολιτίσθησαν ἀρχαϊότατα, μαθόντες
ἀπὸ μὲν τὸν Τελχινὸν υἱὸν τοῦ Εὐρώπα υἱοῦ τοῦ
Αἰγιάλεως τοῦ πρώτου τῆς Σικυῶνος βασιλέως καὶ
τοὺς ὀπαδοὺς τοῦ Τελχίνᾳ καὶ τούτους ὀνομασθέν-
τας, οὓς κατὰ Στράβωνα α ὁ μὲν βασκανοὺς φασὶ
καὶ γόντας θείῳ καταρράινοντας τὸ τῆς στυγρῆς
ὑδὼρ ζῶντες καὶ φυτῶν ὀλέθρου χάριν· οἱ δὲ τέ-
χνας διαφέροντας τοῦναντίον ὑπὸ τῶν ἀντιτέχνων
ἐσκανθῆναι καὶ τῆς δυσφημίας τυχεῖν ταύτης, ἐλ-
θεῖν ὁ ἐκ Κρήτης εἰς Κύπρον πρῶτον, εἰτ' εἰς Ῥό-
δον· πρώτοις δ' ἐργάσασθαι σιδήρον τε καὶ χαλκὸν
καὶ δὴ καὶ τὴν ἄρπην τῷ Κρόνῳ δημιουργῆσαι· ἡ
τέχνας τινὰς καὶ ἐπιστήμας καὶ μάλιστα τὴν μαθη-
ματικὴν καὶ τὴν ἀστρονομίαν, ἀπὸ ἄλλους ἄνδρας
μᾶλλον σοφοὺς, τὴν μουσικὴν, τὴν ποίησιν, τὴν
ἀστρολογίαν, τὴν μαντείαν, τὴν Γεωργίαν, τὸ ἐμπό-
ριον καὶ τὴν ναυτικὴν εἰς τὴν ὁποίαν ἦσαν περίφη-
μοι εἰς τὴν ἀρχαιότητα καὶ ἀπὸ ἄλλους ἐτι σοφω-
τέρους νόμους δικαίου, εἰς τὴν φρόνησιν, τὴν ἐπι-
είκειαν, τὴν δικαιοσύνην καὶ τὴν παιδαγωγίαν
ἐκαστοῦ.

Οἱ Ῥόδιοι ἐτιμῶντο ὡς πρῶτοι εὑρεταὶ τῶν
ἀγαλμάτων τῶν θεῶν, ὁ Στράβων ὁμῶς ἐπαινεῖ
αὐτοὺς καὶ δι' ἔθιμα τινὰ εὐγενῆ καὶ δημοκρη-
τικὰ· Σιταρκεῖται δὲ δὴ ὁ Δῆμος καὶ οἱ εὐποροὶ τοὺς
ἐνδεεῖς ὑπολαμβάνουσιν ἔθι· τινὲ πατρίῳ· λειτουρ-
γίαν τε τινὲς εἰσὶν ὀφωναζόμενοι, ὥστ' ἅμα τὸν τε
πένητα ἔχειν τὴν διατροφὴν καὶ τὴν πόλιν τῶν
χρεῶν μὴ καθυστερεῖν καὶ μάλιστα πρὸς τὰς ναυ-
στολίας. Τῶν δὲ ναυστάθμων τινὰ καὶ κρυπτὰ
ἦν καὶ ἀπόρρητα τοῖς πολλοῖς· τῷ δὲ κατοπτέυ-
σαντι ἢ παρελθόντι εἶσω, θάνατος ὥριστο ἢ ζημία.
Κἂν τοῦτο δὲ ὥσπερ ἐν Μασσαλίᾳ καὶ Κυζίκῳ τὰ
περὶ τοὺς ἀρχιτέκτονας καὶ τὰς ὀργανοποιίας καὶ
θησαυροὺς ὅπλων τε καὶ τῶν ἄλλων ἀσπούδαστοι
διαφερόντων καὶ ἔστυφε τῶν παρ' ἄλλοις μᾶλλον.

Οἱ νέοι τῆς Ῥόδου ἐδιδάσκοντο ἐν τῇ νηπιώ-
δει αὐτῶν καταστάσει οἴκαδε, ὑπὸ τὴν ἐπιτήρησιν
τῶν γονέων αὐτῶν, ἀλλὰ γονέων οὔτινες ἦσαν με-
μνημένοι εἰς τὰ μυστήρια τῆς φύσεως, τῆς ἀρε-
τῆς, τῆς σοφίας τὰς ὁποίας ἐκληρονόμησαν ἀπὸ
τοὺς προπάτορας αὐτῶν, τὰς ὁποίας ὑποχρεωτικῶς
ἐδίδασκον εἰς τὰ τέκνα των διὰ τὸ τοὺς μιμηθῶσι,
ἅμα δὲ ἐφθάνον εἰς ἡλικίαν καθ' ἣν τὸ λογικὸν ἀνε-
πτύσσεται περισσότερον καὶ ἤθελε τροφὴν σπου-
δαίαν καὶ ἐπιμελῆ, οἱ γονεῖς ἦσαν ὑπόχρεοι νὰ
παραδίδωσιν αὐτοὺς εἰς τὰς χεῖρας τῶν ἀρχηγῶν

ἐκείνων οὔτινες εἶχον τὴν ἐπιστάσιν τῆς ἀνατρο-
φῆς τῆς νεότητος, καὶ οὔτινες ὠδήγουν αὐτοὺς εἰς
τὰ δημόσια ἐκεῖνα πανδιδακτήρια τῶν πόλεων,
εἰς τὰ ὁποῖα ἔλαμπεν ἀφ' ἐνὸς ἡ μεγαλοπρέπεια
τῶν οἰκοδομῶν, τῶν ἀριστουργημάτων, τῶν ὠραί-
ων τεχνῶν, ὁ πλοῦτος τῶν γνώσεων καὶ τῶν ἀ-
φιερωμάτων, καὶ ἀφ' ἑτέρου ἡ ἀξίότης τῶν πολλῶν
αὐτῆς διδασκάλων οὔτινες ἐπεστάτου καὶ ἐσπού-
δαζον τὴν παραδοθείσαν αὐτοῖς νεολαίαν, διὰ νὰ
τὴν καταστήσωσιν ἀξίαν τοῦ μεγάλου προορισμοῦ
τῆς πατρίδος αὐτῶν. Ἡ διδασκαλία, ἡ ἐν τοῖς
διδακτηρίοις οὕσα ἐκτενεστάτη, ὡς σήμερον εἰς
πᾶν εἶδος μαθήσεως, ἐγένετο εἰς τὰς ψυχὰς τῶν
διδασκομένων, τὸν διακαῆ ἐκείνων τῆς ἐλευθερίας
ἔρωτα, ὅστις ἔτεξεν εἰς τὴν Ἑλλάδα τέρατα με-
γαλείου καὶ δυνάμεως. Πᾶς νέος ὤφειλε νὰ φυ-
λάττῃ εἰς πᾶσαν αὐτοῦ πράξιν, εἰς πᾶν κίνημά του,
τάξιν, ὑπακοὴν καὶ κοσμιότητα, ἐνδύετο εὐπρεπῶς,
ἐτρέφετο λιτῶς, ποτὲ δὲν ἠδύνατο νὰ τρέχῃ εἰς
δρόμους, καὶ νὰ προσδάλῃ τὸν ὁμοῖόν του, καὶ
εἰς μὲν τὰς ἐορτάς καὶ δεήσεις ἐφαίνετο θεοσεβέ-
στατος, εἰς τὰ θεάματα παρίστατο μὲ σιωπὴν, εἰς
τὰ συμπόσια εἰς τὰ ὁποῖα ἐβασίλευε τὸ θάρρος
τῆς φιλίας καὶ εὐφροσύνης, διεφύλαττεν ἀμοιβαίον
σεβας καὶ συστολήν, ἐνώπιον τῶν ἀρχόντων, τῶν
πολιτῶν καὶ τῶν γονέων του ἐφαίνετο μὲ σεμνό-
τητα μὲ εὐκρίνειαν, καὶ μὲ σεβας μεμιγμένον μὲ
ἀγάπην καὶ σωφροσύνην, ἦτον ὑπόχρεως προσέτι νὰ
διδρσκηται ὅλας ἐν γένει τὰς σωματικὰς ἀσκήσεις,
εἰς ὥρισμένας ὥρας καὶ ἡμέρας, νὰ παρευρίσκειται
εἰς τὰς πανηγυρεῖς, ἐορτάς καὶ ἀγῶνας διὰ νὰ
δείκνῃ τὰς προόδους αὐτοῦ καὶ νὰ ἐπαινῆται καὶ
βραβεύηται ἐὰν αὐταὶ ἔφερον, ὅποιον οἱ δικασταὶ
καὶ οἱ πολῖται ἐπεθύμουν ἀποτελεσμα, νὰ ἐπιπλήτ-
τεται δὲ καὶ τιμωρῆται ἐὰν ἐδείκνυν ἀμέλειαν καὶ
ἀνικανότητα καὶ νὰ φροντίζῃ νὰ μανθάνῃ τέχνην
τινα ἢ ἐπιστήμην ὑποχρεωτικῶς διὰ νὰ γείνῃ χρη-
στός καὶ ἀναγκαῖος πολίτης ἀφοῦ ἐξέλεθ' ὅτι δι-
δακτηρίων.

Ἡ νεολαία τῆς νήσου ταύτης εἶχε μέγα σπά-
διον ἐκλογῆς ἐπαγγελεμάτων καταλλήλων εἰς τὴν
κλίσιν αὐτῆς· ἐπεθύμει τὴν γεωργίαν, ὑπῆρχον
μέσα πολλὰ διὰ νὰ πλουτίσῃ, καθότι ἡ νῆσος ἦτο
κατὰπληρὸς δένδρων καρποφόρων, ἀμπέλων ἐξα-
γουσῶν οἶνον περιζήτητον πανταχοῦ, μελισσῶν
παραγουσῶν μέλι πολύτιμον καὶ παραγωγὸς παν-
τὸς εἶδους δημητριακῶν καρπῶν ἐν ἀφθονίᾳ. Ἐ-
πεθύμει τὴν ποιμνικὴν, ἠδύνατο ν' ἀποκατασταθῇ
ποιμὴν καθ' ὅτι καὶ ζῶα ἐκλεκτὰ ἡ νῆσος παρά-
γει καὶ μὲ βοσκὴν ἀφθονον τὰ προμηθεύει· ἐπεθύ-
μει τὴν ἐμπορίαν, ἠδύνατο νὰ πλουτίσῃ, διότι εἶχε
τὰ μέσα νὰ ἐμπορευῆται τὰ προϊόντα τῆς νήσου
καὶ ἄλλων τόπων νὰ μεταφέρῃ αὐτὰ διὰ τῶν
πολλῶν πλοίων τῆς νήσου εἰς Αἴγυπτον, Λιβύην
καὶ Μικρὰν Ἀσίαν ἀφ' ἐνὸς καὶ ἀφ' ἑτέρου εἰς τὴν
λοιπὴν Ἑλλάδα· ἐκλινεν εἰς τὴν Ναυτικὴν, εἶχε
μέσα εὐτυχίας πολλὰ διότι ἡ Ῥόδος ἐκεῖνο μετα-
ξὺ Εὐρώπης καὶ Ἀσίας, εἶχε παντοῖα σχολεῖα ναυ-

τικῆς τέχνης καὶ μέσα διὰ τὰ ἐκτείνῃ αὐτὴν ἐπ' ἄπειρον· ἤθελε τὰς τέχνας, ὑπῆρχον κατασκευασταὶ ἐριούχων, ταριχευτῶν παντὸς εἶδους, λατομεῖα μαρμάρου ἀξιολόγου, τεκνονικῆς μέσα ἄπειρα, ζωγραφικαὶ ἐργασίαι ἀναρίθμητοι, μουσικῆς καὶ ποιήσεως διδασκαλαὶ παμπληθεῖς καὶ πάσης ἄλλης τέχνης ἅπαιροι τρόποι, οὓς ἡδύνατο νὰ προτιμήσῃ διὰ τὰ ζήτη ἀνέτως καὶ εὐδαιμόνως. Ἐπεθύμει τὰς ἐπιστήμας, ὑπῆρχον παντοῖα διδακτικὰ πεδία, εἰς τὰ ὅποια ἡδύνατο νὰ τρέξῃ διὰ τὸ ἀρυσθῇ τὴν σοφίαν πολὺ εὐκολώτερον παρὰ εἰς πολλὰ ἄλλα τῆς Ἑλλάδος μέρη· Ἐκεῖσε ὑπὸ τοὺς σοφοὺς καθηγητὰς Ὀλιάδην, Ὀχιμον, Κέρκαρον, Μάκκαρον, Ἀκτίνα, Τενάγην, Τριάπον καὶ Κόνδυλον καὶ τὴν ἀδελφὴν αὐτῶν Κλεκτρούνην, Κλεόβουλον, Ἐπιμενίδην, Ἀντιφάνην, Εὐδήμον, Σμίαν, Δοσιάδην, Τιμοκρέοντα, Ἀναξανδρίδην καὶ ἄλλους ξένους καὶ ἐντοπίους σοφοὺς, ἐδιδάσκετο τὴν ἀστρονομίαν, τὴν Ἱστορίαν, τὴν Γεωμετρίαν, τὴν φυσικὴν, τὴν γραμματικὴν, τὴν ποίησιν, τὴν ῥητορικὴν, τὴν φιλοσοφίαν καὶ ὅλας αὐτῶν τὰς διακλαδώσεις.

Ἡ Ρόδος ἐθαυμάζετο εἰς τὴν ἀρχαιότητα διὰ τὴν φιλεργίαν τῶν κατοίκων τῆς, καὶ διὰ τὴν θαλάσσιον δύναμίν τῆς. Εἶχε πόλεις μὲ ναοὺς, μὲ δρόμους εὐρύτους, μὲ θέατρα· μὲ ἀγροκήπια, μὲ ἐργαστήρια λαμπρά. Ἐνταῦθα ὁ περιηγητὴς δὲν ἐγνώριζε τί νὰ θαυμάσῃ, τὰ θεῖα αὐτῆς τῶν ἀρχιτεκτόνων ἀγάλματα, τοὺς λιμένας αὐτῆς, καὶ τὰ νεώρια, τὰ τείχη τῆς τὰ ὑψηλὰ καὶ ἱερά, τὸν καθαρόν καὶ ὑγιεινὸν ἀέρα, τοὺς σοφοὺς τῆς περὶ ναυτικῆς καὶ διοικήσεως νόμους θαυμαζομένους μέχρι σήμερον, τὰ ταχύπλοα πλοῖα τῆς, τὴν ἐμπορίαν τοῦ ναυτικοῦ τῆς, τὰ μεγάλα καταστήματα τῶν τεχνῶν, ἢ τὴν ἀγαθότητα, τὴν ἐπιεικειαν, τὴν ἀνδρείαν, τὴν φιλανθρωπίαν τῶν κατοίκων τῆς, ἢ τὸν Κολοσσόν τῆς, ἐν τῶν θαυμάτων τοῦ παλαιοῦ κόσμου.

Εἰς Ῥόδον πλὴν τῶν νόμων τῆς ἀνατροφῆς ὑπῆρχον καὶ ἄλλοι σπουδαιότατοι καὶ ἐπιζήλοι· τὰ τέκνα καίτοι ἀρνούμενα τὴν πατρικὴν κληρονομίαν ἦσαν ὑπόχρεα νὰ πληρόνωσι τὰ πατρικὰ χρεῖ· οἱ φρονεῖς ἐκρίνοντο ἐκτὸς τῆς πόλεως καὶ διὰ τὰ ἐμπνεύσωσιν εἰς τὸ στυγερὸν τοῦτο ἔγκλημα περισσotέραν ἀποστροφήν καὶ φρίκην, ἢ εἰς τὴν πόλιν εἰσόδος τοῦ δημίου ἦτον ἀπηγορευμένη, τὰ δὲ σώματα τῶν κακούργων τούτων κατερθεύοντο. Ἐν ὥρᾳ σιτοδείας διωρίζον τὴν ἀνάλογον διανομὴν τῶν καρπῶν, ἐπὶ τούτῳ δὲ διωρίζοντο ἐπιστάται οἱ ἐντιμότεροι καὶ πλουσιώτεροι τῶν πολιτῶν, οἵτινες ἐφρόντιζον νὰ προβλέπωσι τὰς ἀνάγκας τῶν ἐνδεεστερῶν καὶ τῶν ναυτῶν.

Οἱ τοιοῦτοι καὶ ἄλλοι σοφοὶ νόμοι ἐνέπνεον εἰς αὐτοὺς τὸν διακέστερον τῆς Πατρίδος καὶ τῆς ἀρετῆς ἔρωτα, τὰ δὲ μεγαλοπρεπῆ αὐτῶν ὑπομνήματα ἐνετύπωνον εἰς τὰς ψυχὰς τῶν ιδέας καὶ

φρονήματα μεγαλειότητος τὰ ὅποια ἐνόσφ ἐπιμελούντο ἐδοξάσθησαν πάντοτε· ἀφ' οὗ ὅμως παρήκμασαν συμπαρῆλθε καὶ ἡ εὐδαιμονία καὶ ἡ δόξα τῶν.

Ἐκατηγορήθησαν καὶ κατηγοροῦνται οἱ Ῥόδιοι, ὅτι τὰ πολλὰ αὐτῶν πλοῦτη τοὺς διέφθειρον. Ὁ Στρατάκος λέγει· «Οἱ Ῥόδιοι ψυχοδόμουν ὥς νὰ ἐγνώριζον ὅτι ἦσαν ἀθάνατοι καὶ παρεσκεύαζον πολυτελεῖς τραπέζας ὥς νὰ ἐγίνωσκον ὅτι ἐμελλον ν' ἀποθάνωσι τὴν αὐρίον·» αὐτὰ τοὺς ἠνάγκασαν νὰ ἀθετήσωσι τὰ χρεῖ καὶ καθήκοντά των, αὐτὰ τοὺς ὑποχρέωσαν νὰ περιφρονῶσι τοὺς ἀγνεῖς πολίτας καὶ νὰ περιποιῶνται τοὺς εὐγενεῖς, αὐτὰ τοὺς κατέστησαν μᾶλλον φιλαργύρους καὶ μᾶλλον ἀπλήστους καὶ διὰ τοῦτο ἀδίκους εἰς τοὺς πτωχοὺς καὶ τοὺς ξένους, αὐτὰ τοὺς ἐβίασαν ν' ἀμελήσωσι νὰ διδάσκωσι τὰ τέκνα των τὰς γυμνάσεις τοῦ σώματος καὶ τέχνην τινὰ ἢ ἐπιστήμην, διότι εἶχον μέσα ἀφθονα νὰ ζήσωσιν ἀνέτως, αὐτὰ ἀποκατέστησαν τοὺς ἰσχυροὺς πολίτας, ἀμαθεῖς, διεφθαρμένους καὶ εὐτελεῖς καὶ τέλος· εἴλωτας τῶν Περσῶν, τῶν Ῥωμαίων καὶ τῶν διαδόχων αὐτῶν.

Ἰδοὺ λοιπὸν τρανατάτη ἀπόδειξις ὅτι καὶ τὰ πλοῦτη τὰ πολλὰ διαφθεῖρουν τὰ ἔθνη· τί λοιπὸν πρέπει νὰ πιστεύσωμεν; Ἄρα ὅτι τὰ πλοῦτη εἶναι παραγωγὰ κακοδαιμονίας ἢ αἰτιατὰ εὐδαιμονίας τῆς ἀνθρωπότητος; Ζήτημα ὄντως σπουδαῖον καὶ σοβαρόν, ἀλλὰ νομίζομεν ὅτι διαλύεται εὐκολώτερον ἀφ' ὅ,τι φανταζόμεθα· ἄς συμπαραβάλωμεν τοὺς Σπαρτιάτας μὲ τοὺς Ἀθηναίους, τοὺς Ἀχαιοὺς μὲ τοὺς Ῥοδίους, τοὺς Ἀρχάδας μὲ τοὺς Ἡλείους, τοὺς Ἀκαρνανὰς μὲ τοὺς Λεσβίους, καὶ θέλωμεν εὖρεῖ ὅτι τὰ πλοῦτη διαφθεῖρουν εὐκολώτερον, ἢ ἡ πτωχία τὰ ἔθνη. Εἶναι μὲν βέβαιον ὅτι καὶ τοῦ πλούτου καὶ τῆς πτωχίας ἡ ὑπερβολὴ ἐπίσης εἶναι ὀλεθρία διὰ τοὺς λαοὺς ἀλλ' εἶναι ἐπίσης βεβαιότατον ὅτι δυσκολώτερον ἐξαχειροῦται ἀπὸ τὰ πάθη καὶ τὰς ἐξωτερικὰς ἐπεμβάσεις, τὸ πτωχὸν ἔθνος ἢ τὸ πλούσιον. Εὐτυχῇ τὰ ἔθνη ἐκεῖνα τὰ ὅποια βαδίζουν τὴν μεσότητα τῶν δύο τούτων ἐλαττωμάτων τῶν κοινωνιῶν, ταῦτα πραγματοποιοῦν τὸν θεῖον τοῦ Εὐαγγελίου μας λόγον «τὸ τίς ἐστὶν ὁ πλούσιος ὁ ἐν τῷ ὀλίγῳ ἐπαναπαυόμενος·» ἡμεῖς ὅμως οἱ Ἕλληνες οἱ πρεσβεύοντες ἄνευ μεγαλυχίας, ἄς τὸ εἰπώμεν, τὴν ἀληθῆ πίστιν, πραγματοποιοῦμεν τὴν οὐράνιον ταύτην ῥῆσιν; πολλοῦ γε καὶ δεῖ· Πάντες ζητοῦμεν νὰ πλουτήσωμεν καὶ ἀδιαφοροῦμεν ἐὰν μεταχειριζόμεθα ἀντικοινωνικὰ καὶ πολλάκις ἐβέβηλα μέσα, ἀλλὰ τόσον ἐπορώθημεν τὴν φρόνησιν ἄρα, ὥστε διὰ τῶν ἀδικιῶν, νὰ ζητῶμεν ν' αὐξήσωμεν τὰ μέσα τῆς ὕλικῆς ταύτης καὶ προσωρινῆς ζωῆς μας· Διὰ τὴν δὲ βλέπομεν ὅτι διεφθάρησαν εὐκολώτατα πολλὰ παλαιὰ καὶ νέα ἔθνη καὶ τοὶ ἐναρέτως πλουτίσαντα καὶ ὅτι ἐξαφανίζονται πολὺ ἔτι ταχύτερον ὅσα διὰ τῶν ἀδικιῶν ζητοῦν νὰ καταπλουτίσωσι;